

Sluttrapport fra forprosjektet Lister regionalpark

Forord

Regionalpark handler om folk, natur og landskap. Det handler om en samarbeidsmåte som folk i andre regioner, både i Norge og i Europa, har valgt å bruke til regional utvikling i nyere tid. Regionalparktenkingen tar utgangspunkt i folkets bevissthet om kvaliteter ved sitt eget samfunn, landskap og natur, og hvordan en slik bevissthet kan styrkes og i større grad tas i bruk for å danne grunnlag for en bærekraftig utvikling i praksis. Folk og natur er selvfølgelig ingredienser i regionalt utviklingsarbeid som drives rundt omkring i landet, enten det er organisert på den ene eller andre måten. I Norge er det også etablert et stort og grundig forvaltningssystem, med et tilhørende lovverk, for å kvalitetssikre samfunnsutviklingen i en ønsket retning. Dette systemet må alle sektorer, både offentlig, privat og frivillig, forholde seg til. Er så ikke dette tilstrekkelig? Hva kan et regionalparksamarbeid tilføre for en bærekraftig utvikling? Er ikke regionalpark bare nok et nytt konsept i rekken av «keiserens nye klær» som noen vil ha oss til å tro på? Og finnes det et grunnlag for å etablere en regionalpark i Lister? Noen av disse spørsmålene har forprosjektet Lister regionalpark søkt å finne svar på, samtidig som prosjektet har prioritert å påta seg noen andre og mer konkrete oppgaver – vurdert til å være typiske regionalparkoppgaver. Denne forprosjektrapporten skal betraktes som en utredning av grunnlaget for en regionalparketablering i Lister.

Ser vi på eksisterende regionalparker så finnes det en rekke varianter. Det betyr at regionalpark som samarbeidsmodell er en fleksibel samarbeidsform. Regionalpark er som oftest tatt i bruk i form av varianter som fokuserer på regional attraktivitet gjennom profilering, merkevarebygging og destinasjonsutvikling. Men regionalpark kan også tas i bruk som en mer gjennomgående samfunnsstrategi. Den sentrale basis er likevel videreutvikling av regionens bevissthet om sine særegne natur- og kulturverdier.

Ønsket om å bestemme selv står sterkt hos Listerfolket. Og tradisjonen for samarbeid er kanskje tilsvarende svak? Regionalpark er en folkelig samarbeidsform. Nedenfra og opp. Kanskje nettopp derfor kan denne typen samarbeid passe i Lister? Uansett, Lister ønskes lykke til videre på regionalparkreisen og med regionsamarbeidet for øvrig!

Lista, desember 2015,
Trond Rafoss
prosjektleder

P.S. I den grad tekster og annet innhold er farget av at prosjektleder har tilbragt det meste av sin barndom og oppvekst i Lister-bygda Feda, så står det for egen regning. Det samme gjelder for spissformuleringer og andre provokative utsagn.

Sammendrag

Forprosjektet Lister regionalpark – fra hav til hei, er gjennomført i samarbeid med kommunene Farsund, Lyngdal, Kvinesdal, Flekkefjord, Sirdal og Hægebostad. Det felles regionrådet, Listerrådet, og Lister friluftsråd, har vært prosjekteiere. Forankring hos kommunepolitikere har foregått gjennom prosjektpresentasjon i kommunestyre og med innsamling av skriftlige innspill. Forankring overfor fylkespolitikere er foretatt gjennom prosjektpresentasjon i utvalgsmøter. Prosjektresultater er også blitt presentert underveis for fylkeskommunens administrasjon. Andre målgrupper har vært både innbyggere og tilreisende, og næringslivsaktører som har naturbaserte opplevelser som en del av sitt driftsgrunnlag. Med hensyn til målsetting i distrikts- og regionalpolitikken er utfallet av kommunereformen fortsatt høyst usikkert i Listerregionen. Samtidig er behovet stort for et sterkt regionalt samarbeid. Regionalpark fremstår som en «ufarlig» og lite kontroversiell samarbeidsform, og det drøftes nå om dette kan være en aktuell plattform for å samordne deler av utviklingsarbeidet som foregår i regionen. Et viktig resultat i den sammenheng er at etablering av Lister regionalpark som permanent samarbeidsplattform i Lister ble tatt inn som et tiltak i Strategisk Næringsplan for Lister 2015 -2017 av Listerrådet i 2015. Lister friluftsråd er oppført som ansvarlig organisasjon for oppfølging av tiltaket.

I forprosjektet er det valgt en metodisk tilnærming som består av to deler, (1) utredning av grunnlaget for å etablere en regionalpark i Lister i form av intervjuundersøkelser og litteraturgjennomgang, og (2) simulering av en regionalpark-funksjon i forprosjektperioden ved å påta seg noen større og mindre oppgaver som anses å være typiske regionalparkoppgaver. Denne tilnærmingen ble vurdert til å være den beste for å nå hovedmålet i forprosjektet. Konkrete tiltak og resultater fra disse vil også være viktige grep i seg selv for å synliggjøre og eksemplifisere hva et regionalparksamarbeid kan gi. Utredningen av grunnlaget for en regionalparketablering i Lister inngår som en vurdering i denne rapporten og inneholder elementer som både hører inn under delmål A (innhold) og delmål B (struktur).

Med hensyn til måloppnåelse og resultater, er synligheten til regionens særegne natur- og kulturverdier økt gjennom at forprosjektet både har realisert konkrete tiltak i egen regi og ytt bistand i prosesser og tiltak i andres regi. Forprosjektet har prioritert å bistå i etableringen av to nye kunnskaps- og formidlingsinstitusjoner, henholdsvis Lista våtmarksenter og Sørnorsk laksesenter. Lista våtmarksenter oppnådde den 29.08.2015 autorisering som nasjonalt autorisert naturinformasjonssenter. Faktisk er dette det første nasjonale naturinformasjonssenter på Sørlandet! Tilsvarende bistand er ytt til Sørnorsk laksesenter i Kvås i konkurransen om å bli et av fire nasjonale villakssentre. En prosess som fortsatt pågår og der initiativet fra Listerregionen har markert seg tydelig i nasjonal sammenheng. Forprosjektet har i samarbeid med Lista fyr DA etablert en bookingtjeneste for mindre produkt- og tjenestetilbydere, samt for selvbetjeningsprodukter på www.nytlist.no. Det er også laget nye nettsider for Lister friluftsråd som synliggjør Listerregionens natur og friluftslivsmuligheter på www.listerfriluft.no. Her har folket i regionen bidratt på en fantastisk måte med å ta gode fotografier. Forprosjektet har initiert en skiltplan for en systematisk oppgradering av synligheten til regionens særegne natur- og kulturverdier gjennom ny veiskilting. Utredningen av grunnlaget for en regionalpark i Lister er videre basert på innspill fra politikere, offentlig, privat og frivillig sektor, en vurdering av de særegne naturverdier i Lister, en vurdering av det sosiale grunnlaget, en gjennomgang av erfaringer for andre regionalparker og regionalparkplaner i Norge, internasjonale erfaringer, samt funn fra en ny kartlegging som Distriktsenteret har gjort av tre regionalparker og tre

regionalparkprosjekt i Norge (Distriktsenteret, 2014). Inspirasjon er også hentet fra deltakelse på konferanser, samt en studietur til Europeiske regionalparker høsten 2015.

Konklusjonen fra forprosjektets utredning er at Lister har et meget stort tilfang av særegne natur- og kulturverdier. Lister utgjør et felles identitetsområde med økende oppslutning.. Til sammen danner dette et godt grunnlag for å bygge en ny regionalpark. Det er flere alternative tilnærminger og ambisjonsnivå som er aktuelle for det videre arbeidet. Et sentralt forslag på kort sikt, går ut på å organisere Lister regionalpark som et interkommunalt samarbeid med fylkeskommunen som vertskommune, som konsentrerer seg om realisering av konkrete tiltak og påtar seg mellomromsoppgavene som må løses for at ny utvikling kan skje.

Erfaringen fra forprosjektet Lister regionalpark er at en metodisk tilnærming som også i forprosjektfasen inkluderer arbeid med konkrete tiltak, er nyttig for å ha noe å vise til i eksemplifiseringen hva en regionalpark kan bidra med. Denne erfaringen har overføringsverdi til andre områder som vil gjennomføre lignende forprosjekt.

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag	2
1. Innledning.....	5
1.1 Om regionalpark, begrepet «park» og andre parker.....	5
1.2 Oversikt over regionalparkprosjektet i Lister.....	5
1.2.1. Den geografiske regionen Lister	5
1.2.2 Naturlandskapet Lister – fra hav til hei	6
1.2.3 Produksjonslandskapet Lister.....	6
1.2.4 Kulturlandskapet Lister	7
1.2.5 Om forprosjektet	7
1.2.6 Hovedmål i forprosjektet	8
2. Metode.....	8
2.1 Metode i forprosjektet	8
2.2 Organisering.....	9
3 Resultater	9
3.1 Forankring.....	10
3.1.1 Kommunene og fylkeskommunen	10
3.1.2 Listerrådet - strategisk næringsplan	11
3.2 Vurdering av grunnlaget for en regionalpark i Lister.....	12
3.2.1 Regionalparkens ivaretagende funksjon og de særegne natur- og kulturverdier	12
3.2.2 Regionalparkens utviklende funksjon	15
3.2.3 Regionalparkens støttende funksjon	16
3.3 Forprosjektets simulering av en regionalparkfunksjon	17
3.3.1 Prioriterte prosjekter og prosesser.....	17
3.3.2 Konkret tiltak I: Bookingløsning.....	17
3.3.1 Konkret tiltak II: Lista våtmarksenter	19
3.3.1 Konkret tiltak III: Sørnorsk laksesenter – Kvåsfossen	20
3.3.2 Konkret tiltak IV: synliggjøring gjennom vegskilting.....	23
4 Lister sitt videre arbeid.....	24
Litteraturreferanser	25
Vedlegg.....	26

1. Innledning

Dette kapitlet gir en oversikt over konseptet regionalpark og det mulige regionalparkområdet Lister. Oversikten er avgrenset til å beskrive unike trekk ved landskapet og spesielle naturverdier i området. Omtalen av særegne kulturverdier er kortfattet ettersom naturverdiene har hatt prioritet i prosjektet. Beskrivelsen av kulturverdier er først og fremst tatt med i den grad menneskelig bruk kan forklare dagens landskapsuttrykk og naturmangfold.

1.1 Om regionalpark, begrepet «park» og andre parker

En regionalpark kan defineres som: «En dynamisk, langsiktig og forpliktende samarbeidsplattform for lokalsamfunn, myndigheter og næringsliv med en interesse for å ivareta og videreutvikle natur- og kulturverdier i et definert landskaps- og identitetsområde» (Bjørnstad, 2012). I følge skriv fra Kommunal- og regionaldepartementet (tidl. KRD nå Kommunal og moderniseringsdepartementet) skal lokale og regionale parker forstås som «en samarbeidsmodell for bygdeutvikling og bærekraftig bruk av områder i Norge med særegne natur- og kulturverdier. Hensikten er å bidra til lokal og regional utvikling ved å ta vare på og utvikle natur, kultur og miljø og menneskelige ressurser i området. Parkene skal fremme helhetlig steds- og næringsutvikling, og levende bygdesamfunn i områder med slike verdier». Videre er en park «et sammenhengende landskaps- og identitetsområde av en viss utstrekning. Størrelsen på området kan variere, men ofte vil et parkområde dekke (deler av) flere kommuner» (KRD, 2013).

1.2 Oversikt over regionalparkprosjektet i Lister

1.2.1. Den geografiske regionen Lister

Lister utgjør den vestligste delen av Vest-Agder fylke. Navnet Lister sies å være en eldre form av navnet på halvøya Lista som har gitt navn til hele regionen. De seks kommunene Flekkefjord, Sirdal, Kvinesdal, Hægebostad, Lyngdal og Farsund utgjør regionen Lister. Sammen har de også dannet et felles regionråd, Listerrådet. Det er i senere år etablert en rekke regionale samarbeid og fellesfunksjoner. Den 1. januar 2015 bodde det 36 479 innbyggere i Lister.

Et historisk tilbakeblikk tyder på at regionens status som felles identitetsområde kan ha variert opp igjennom historien. For eksempel finnes ikke begrepet Lister i dag som stedsnavn i Statens kartverks stedsnavnsdatabase og følgelig ikke i offisielt norsk kartverk. Går man derimot tilbake til 1638 kan man finne Lister som geografisk områdebeskrivelse i et gammelt Hollandsk kart (figur 1).

Figur 1 Den vestlige delen av Agder slik den ble tegnet på et Hollandsk kart fra 1638

Regionens historie og bruken av Lister som begrep er, interessant nok, stadig gjenstand for lokal lokalt, både som identitetsområde og som geografisk betegnelse. Kan aktualiteten tolkes som et tegn på en region i sterk utvikling? Den pågående debatten om fremtidig kommunestruktur kan nok absolutt virke som en stimulans i så henseende. Oppslutningen om «Lister» som et felles identitetsområde er synes å være økende. Mer enn 100 virksomheter i regionen bruker nå begrepet «Lister» som en del av sin navneidentitet. Regionavisen «Farsunds Avis» ble relativt nylig omdøpt til «Lister» hvilket er et navn som avisen også har hatt tidligere i historien.

1.2.2 Naturlandskapet Lister – fra hav til hei

Lister naturen strekker seg fra hav til hei. I sør, der Lister landet dukker opp fra dypet av Norskerenna, kommer lausmasseflata Lista først frem som det største og sentrale landskapselementet. Jordbruksarealene her gjør Farsund kommune til fylkets største jordbrukskommune. Skal du på heia? spør folket i Lister når noen har ærend i de høyere deler av landskapet. Lågfjellsplatået nord i Lister, som hører til Sirdal-, Setesdal- og Ryfylkeheiene, som er en høgfjellsnatur som huser den sydligste villreinstammen i Europa. Mellom hav og hei i Lister spennes landskapet videre ut av tre parallelle dalføre. Disse fører henholdsvis vassdragene Sira i vest, Kvina i midten og Lygna i øst. Nedbørfeltene til disse tre vassdragene sammenfaller grovt sett med den geografiske utstrekningen til regionen Lister, som til sammen dekker 4176 kvadratkilometer. Gradienten fra høgfjellsnatur til varmekjær edelløvskog fordeler seg over et vell av landskapsformer. Heier og daler, fjorder og øyer, strender og skjærgård - alt innenfor en region som samtidig grenser inntil Norges sydligste fastlandspunkt, Lindesnes. Listerregionens geografiske lokalisering, i kombinasjon med landskapsvariasjonen, gjør at den skiller seg ut som et strategisk viktig område på mange måter. Trekkfugler bruker området som et trafikk-knutepunkt for sine flybevegelser både på vei inn og ut av landet, vår og høst. Fuglenes bruk av jordbrukslandet på Lista, stredene og de grunne sjøområdene utenfor, både i trekk- og overvintringssammenheng, er med på å gjøre Farsund kommune til den kommunen i landet hvor det observeres flest ulike fuglearter hvert år.

1.2.3 Produksjonslandskapet Lister

Landskapsformene, i kombinasjon med klimaet, legger grunnlaget for store vannkraftressurser og fornybar energiproduksjon i Lister. Aluminiumsverket i Farsund, og ferromangan verket på Øye i Kvinesdal, ble bygget i etterkant av de store vannkraftutbyggingene i Sira og Kvina på slutten av 1960-tallet. Snart et halvt århundre senere er fortsatt disse hjørnesteinsbedrifter i Lister-næringslivet. Det globale behovet for fornybar energi og et grønt skifte har imidlertid ført til ny og økt aktualitet for Listerregionens vannkraftressurser. Den geografiske posisjonen gjør avstanden til Europa kort og utvekslingskabler på havbunnen har allerede i flere år koblet vannkraftanleggene i Lister direkte på kraftnettet på det europeiske kontinentet. Den kraftige utbyggingen av fornybare energikilder basert på sol og vind i Europa gjør Lister stadig mer aktuell som en kraftutvekslingsregion og et fremtidig «grønt batteri» for Europa. Matproduksjonen i Lister har allerede vært nevnt i forrige avsnitt. Landbruksproduksjonen domineres av melk, kjøtt og egg. Planteproduksjonen domineres av gras og korn der begge deler går til husdyrfôr, men det dyrkes også noe bær, frukt og grønnsaker. Selv om mange bruk er lagt ned i de mest tungdrevne arealene, kan det også registreres en ny giv i landbruket i Lister. På gårdene både på Lista i Farsund kommune og oppover i Lyngdalen og Kvinesdalen investeres det stort i nye driftsbygninger og ny teknologi. Mange unge mennesker har gått inn og tatt over gårdsdriften. Det satses også på nye nisjeproduksjoner i tillegg til den dominerende bulkproduksjonen. Nye arter og raser av husdyr, eksempelvis alpaka og storferasen wagyo, er tatt i bruk. Gardsutsalg og lokalmatproduksjon er på veg opp. Lista Lam. Skeime gård. Bekkereinan gard. Heddan Gard. Mydland

gard og hjortefarm. Kvelland Vingård. Alle disse og flere til er representanter for mangfoldet av nyskappingsarbeid innenfor landbruket. Landskapet i Lister gjennomgår likevel en stor endring som følge av gjengroing. Produksjonssystemet i landbruket beiter utmarksarealene i langt mindre grad enn før. Høgheiene beites fortsatt, i sommerhalvåret, og hovedsakelig av sau. Husdyrproduksjon med fisk har også kommet til Lister. Flyndrefisken piggvar har vært produsert i flere tiår i oppvarmet kjølevann fra Øye smelteverk. I fjordsystemet rundt øyene Hidra og Andabeløy utenfor Flekkefjord produseres det nå mer enn 15 millioner kilo oppdrettslaks i året. I den sammenheng hører det med å nevne at Lister også er en foregangsregion for utvikling av bærekraft innenfor akvakultur. I snart 20 har oppdrettsnæringen i regionen arbeidet med utvikling av biologisk bekjempelse av lakselus gjennom bruk av rensefisk i stedet for kjemikalier.

Listerregionen inneholder med andre ord både svært viktig natur, stor matproduksjon og en stor produksjon, eksport og foredling av fornybar energi, alle viktige komponenter i en bærekraftig utvikling.

1.2.4 Kulturlandskapet Lister

Spor etter mennesker går langt tilbake i Lister og området er rikt på fortidsminner. Nyere resultater tyder på at den ytterste delen forble isfri under den siste fremrykningen av innlandsisen. Området hevdes således å være det eldste Norge. Kanskje kan det være med å forklare hvorfor menneskene tidlig fant livsgrunnlag i her?

For det moderne mennesket ligger Lister ganske nær Europa, men langt fra hovedstaden Oslo, nær oljehovedstaden Stavanger, men igjen langt fra fylkeshovedstaden Kristiansand. Alt etter øyet som ser. Opplevd avstand stemmer ikke alltid med geografisk avstand.

Figur 2. Helleristninger ved Penne, Vest-Lista

1.2.5 Om forprosjektet

Forprosjektet Lister regionalpark ble initiert fra Lister friluftsråd og Listerrådet sammen, på vegne av Lister-kommunene Sirdal, Flekkefjord, Kvinesdal, Hægebostad, Lyngdal og Farsund. Bakgrunnen var at Kommunal- og regionaldepartementet lyste ut forprosjektmidler til arbeid med lokale og regionale parker. Før Lister sendte sin søknad, så hadde de fire kystkommunene i Lister gjennom flere år gjort gode erfaringer i et samarbeidsprosjekt om utvikling og verdiskaping basert på regionale naturverdier. Under prosjektittelen «Sørnorsk kystnatur», hadde de fire kommunene Flekkefjord, Kvinesdal, Lyngdal og Farsund arbeidet for ny og økt verdiskaping i tilknytning til naturvernområder og annen verdifull natur. Prosjektet var det sørligste av femten prosjekt under programmet Naturarven som verdiskaper (2009-2013) som foregikk i regi av Direktoratet for

naturforvaltning (senere Miljødirektoratet) og samfinansiert av Miljøverndepartementet og Kommunal- og regional departementet. Dette prosjektsamarbeidet utgjorde en av flere inspirasjonskilder som ledet til søknad om et regionalpark-forprosjekt i Lister.

1.2.6 Hovedmål i forprosjektet

Det overordnede målet for Lister Regionalpark, er i henhold til opprinnelig søknad, **å utvikle nye samarbeidsmodeller for regional steds- og reisemålsutvikling som kan utvikle mer attraktive bosteder og øke regional verdiskaping**. Dette hovedmålet skulle oppnås gjennom to delmål; ett som går på innhold og ett som går på struktur:

- A. Innhold: Prosjektet skal bidra til at reiselivsnæringen gjennom regionalt samarbeid skaper tilgjengelige produktløsninger basert på de natur- og kulturverdiene som finnes i regionen.
- B. Struktur: Prosjektet skal bidra til å utvikle Lister Regionalpark gjennom en partnerskapsmodell mellom aktører innen reiseliv, lokalsamfunn, forvaltningsmyndigheter og kunnskapsinstitusjoner.

Undervegs i gjennomføringen av forprosjektet har det foregått en læringsprosess om hva et regionalparkarbeid kan omfatte og hvilke prioriteringer som er ønskelige i Lister. Forprosjektet har undervegs utviklet sin egen metodiske tilnærming med tilhørende konkretisering av prosjekt oppgaver. Målsetningene fra søknaden har likevel vært ledetråden for prosjektarbeidet selv om vurderingene som er gjort i utredningen har dekket et bredere felt enn bare reiselivsnæringen når det gjelder delmål A (innhold).

2. Metode

2.1 Metode i forprosjektet

I forprosjektet er det valgt en metodisk tilnærming som består av to deler.

- (1) Utredning av grunnlaget for å etablere en regionalpark i Lister i form av intervjuundersøkelser og litteraturgjennomgang
- (2) Simulere en regionalpark-funksjon i forprosjektperioden ved å påta seg noen større og mindre oppgaver som anses å være regionalparkoppgaver.

Begge disse arbeidsmetodene har hatt til hensikt å bidra med resultater både under delmål A (innhold) og delmål B (struktur). Denne tilnærmingen ble vurdert til å være den beste for å nå hovedmålet i forprosjektet. Konkrete tiltak og eventuelle resultater fra disse vil også være viktige grep i seg selv for å synliggjøre og eksemplifisere hva et regionalparksamarbeid kan gi. Utredningen av grunnlaget for en regionalparketablering i Lister inngår som en vurdering i denne rapporten og inneholder elementer som både hører inn under delmål A (innhold) og delmål B (struktur).

Utredningen er utarbeidet basert på regionens innspill fra politikere, offentlig, privat og frivillig sektor, en vurdering av de særegne naturverdier i Lister, en vurdering av det sosiale grunnlaget, en gjennomgang av erfaringer for andre regionalparker og regionalparkplaner i Norge, internasjonale erfaringer, samt funn fra en ny kartlegging som Distriktssenteret har gjort av tre regionalparker og tre

regionalparkprosjekt i Norge (Distriktsenteret, 2014). Inspirasjon er også hentet fra deltakelse på konferanser og en studietur til Europeiske regionalparker høsten 2015. Begrunnelsen for (2) henger sammen med erfaringer fra tidligere som viser at grad av suksess for regionale samarbeidstiltak i Lister vurderes først og fremst på hva som oppnås av synlige og konkrete resultater på kort sikt. Selv om et forprosjekt som dette først og fremst skal munne ut i en vurdering av det langsiktige potensialet for et regionalparkarbeid i Lister og om mulig utforme en strategi og plan for en slik etablering, har forprosjektet likevel skjelet til nevnte tidligere erfaring og derfor sett det som tjenlig også å gjennomføre konkrete tiltak i regi av forprosjektet. Forprosjektet springer også, som tidligere nevnt, delvis ut fra andre forutgående prosjekter slik som Sørnorsk kystnatur og Skjærgårdsparken Lister, som har lagt et grunnlag for nærliggende konkrete oppfølgingstiltak. Konkrete tiltak er også det de fleste aktører som er bedt om innspill velger å peke på som viktigst. For å oppnå lokal troverdighet ble det derfor konkludert med at forprosjektet bør ta på seg og dra enkelte viktige prosesser som ellers ikke blir fanget opp verken i offentlig eller privat sektor. Forprosjektet har derfor engasjert seg i, og tatt initiativ til, et utvalg av saker og oppfølgingsoppgaver, blant et sett av konkrete tiltak, som er vurdert til å være dem som har størst potensial for å løfte regionens attraktivitet og grunnlag for fremtidig attraktivitet.

2.2 Organisering

Prosjektet er gjennomført av en deltidsansatt prosjektleder, i samarbeid med en rekke andre andre medarbeidere i Lister friluftsråd. Innledende arbeider og forberedelser i prosjektet startet allerede høsten 2013. Prosjektleder begynte å arbeide i prosjektet den 1. april 2014.

Prosjektet har hatt følgende styringsgruppe:

Jonny Liland, leder Listerrådet (frem til valg 2015).

Svein Vangen, daglig leder Listerrådet.

Christiane Skage, daglig leder Lister Nyskaping.

Mikaela Vasstrøm, forsker Agderforskning/Universitetet i Agder

Tina Bringslimark, daglig leder Lister Friluftsråd

3 Resultater

Resultater fra forprosjektet, utover denne projektrapporten, er formidlet i form av en A4-flyer om Lister regionalpark og i ulike nyhetsoppslag i media. For ny kunnskap om regionalpark som samarbeidsmodell på det generelle plan, så har vi valgt å begrense rapporteringen av resultater på dette feltet i denne rapporten. Årsaken er at forprosjektet Lister regionalpark har hatt et følgeforskningsprosjekt, BIOSREG, som gjennomføres i regi av Universitetet i Agder, og som har pågått parallelt, og som vil fortsette å støtte regionalparkprosessen i Lister videre etter at forprosjektet er avsluttet den 31.12.2015. BIOSREG avsluttes først et stykke inn i 2017. Kunnskapsutviklingen i BIOSREG vil bli rapportert separat og vi ser allerede nå at det er kommet frem ny kunnskap som vil bli viktig for den videre regionalparkprosessen og politiske beslutninger angående denne. Årsaken til at det er valgt å begrense rapporteringen av ny kunnskap som er fremkommet underveis om regionalpark som samarbeidsmodell, er at det er vanskelig å sette grensen mellom hvilket prosjekt som har generert kunnskapen (BIOSREG eller forprosjektet Lister regionalpark). Forprosjektet overlater derfor til BIOSREG teamet å rapportere på det meste av resultater når det gjelder ny kunnskap som er utviklet. Nedenfor er resultatene fra forprosjektet delt opp i hovedbolker for

henholdsvis en innledende bolk om forankring, dernest hoveddelen om grunnlaget for en regionalpark i Lister og til slutt en omtale av resultatene fra simuleringen av regionalparkfunksjonen i forprosjektet.

3.1 Forankring

3.1.1 Kommunene og fylkeskommunen

Kommunestyrene fikk tilbud om presentasjon av forprosjektet Lister regionalpark høsten 2014. Prosjektpresentasjonen foregikk i Kvinesdal kommunestyre 10. september 2014, Lyngdal kommunestyre 11. september 2014, Hægebostad kommunestyre 11. september 2014, Farsund kommunestyre 9. oktober 2014 og Flekkefjord kommunestyre 27. november 2014. Sirdal kommunestyre responderte aldri på henvendelsen til tross for gjentatte forsøk.

Foruten å være et tiltak for å skaffe innspill fra politikerne, hadde denne presentasjonen også til hensikt å forsterke den politiske forankringen av regionalparkprosessen og arbeidet i forprosjektet. Presentasjon inneholdt en skriftlig innspillrunde der alle kommunestyrerepresentanter ble invitert til å delta (figur 4). Antallet kommunestyrepolitikere som svarte var 55, og av disse mente 53 at det er behov for regional innsats og koordinering av verdiskapingsarbeid basert på naturverdier i Lister. Bare 2 av de som svarte mente at det ikke fantes noe slikt behov. Videre mente 34 at det geografiske omfanget til en regional koordinering burde være lik dagens Listerregion, mens 11 mente større, 1 mindre og 1 var usikker. Når politikerne ble spurt om å prioritere innsatsen til regionalpark forprosjektet mellom bosteds, bedrifts og besøksattraktivitet fordelte svarene (1 prioritet) seg henholdsvis bostedsattraktivitet (34), besøksattraktivitet (18) og bedriftsattraktivitet (12). Når man ser nærmere på hva som ble satt som prioritet nr. 2 er bedriftsattraktivitet prioritert foran besøksattraktivitet.

<p>Innspillskjema – hva mener du?</p> <p>Lister Friluftsråd har fått tildelt kr. 800.000 fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet sitt verdiskapningsprogram for lokale og regionale parker. Midlene skal gå til et 2-årig forprosjekt på naturbaserte opplevelser (2014-2016). Formålet med forprosjektet er hovedsakelig å undersøke grunnlaget for å danne en fremtidig og varig samarbeidsmodell for verdiskaping basert på de særpregede ressursene i Listerlandskapet. Konkret vil prosjektet arbeide for tilrettelegging og synlighet av tilbudet av natur- og kulturbaserte opplevelser, for å øke regionens bosted-, besøks- og bedriftsattraktivitet. Dette vil skje gjennom involvering av ulike aktører i Lister (privat, næring og offentlig) som sammen får mulighet til å utvikle en ny fremtidig modell for samarbeid og koordinasjon. Arbeidet i forprosjektet vil skje i samarbeid med forskningsprosjektet «Nye samarbeidsmodeller for bærekraftig forvaltning og verdiskaping i en regionalpark på Agder» (BIOSREG) som ledes av Agderforskning og UiA.</p> <p>Prioriteringer for det nye prosjektet (sett prioritet 1, 2 eller 3):</p> <p>☐ 1) bostedsattraktivitet (bosted, både de som har sitt arbeidssted her og for pendlere ut fra regionen)</p> <p>☒ 2) besøksattraktivitet (turister, forbipasserende og andre tilreisende)</p> <p>☒ 3) bedriftsattraktivitet (attraktivitet for bedriftsetablering)</p> <p>Prioritering i forprosjektet med hensyn til hva prosjektet skal engasjere seg i (sett pri. 1, 2 eller 3):</p> <p>☐ 1) Verdiskaping i privat næringsliv basert på naturopplevelser og friluftsliv</p> <p>☒ 2) Verdiskaping gjennom bedring av prosesser og reduksjon av konflikter i forvaltningsprosesser ved private/offentlige utbygninger og arealdisponeringer</p> <p>☒ 3) Verdiskaping gjennom tilretteleggingstiltak for friluftsliv og naturopplevelser i offentlig regi</p> <p>Synliggjøring av natur- og opplevelsesverdier: hva mener du bør prioriteres (kryss av)?</p> <p>☐ Informasjonstiltak (media, kurs, konferanser, brosjyrer, skilt, arrangement, bookingtjeneste)</p> <p>☒ Fysiske tiltak (være pådriver og søknadspartner for å bistå utvikling av nye tiltak som besøksbygge av ulik art, turveier, parkeringsplasser)</p> <p>☐ Ingen av delene</p> <p>Utvikle opplevelser knyttet til: (sett prioritet 1, 2 eller 3):</p> <p>☐ 1) Fortid: kulturhistorie og naturbrukstradisjoner i Listerlandskapet (naturlivsmiljøsamfunnet)</p> <p>☒ 2) Nåtid: Landskapet i Lister i dag: naturopplevelser i et produsere landskap, mat- og energi produksjon, transport og foredling av fornybar energi (vannkraftbasert industrisamfunn)</p> <p>☒ 3) Fremtid: Fremtidssamfunnet Lister: kunnskapsbasert forvaltning av naturverdier i et landskap som er et knutepunkt for bærekraftig industriproduksjon og energiutveksling mot Europa</p>	<p>Mener du at det finnes et behov for regional innsats og koordinering av verdiskapingsarbeid basert på naturverdier i Lister?</p> <p>☒ Ja / ☐ Nei</p> <p>Hvis ja: Bør det geografiske omfanget til en regional koordinering være ☒ lik, ☐ større eller ☐ mindre enn dagens Listerregion?</p> <p>Hva vurderer du som de største utfordringene for å få til økt verdiskaping basert på de særegne naturverdiene i Listerlandskapet?</p> <p>VI BROR UNDER. LAUSKAPET FORSVUNNEN I SKOGEN</p> <p>Ideer eller forslag til større nye satsninger:</p> <p>HOGGE SKOG, LAGTE MARK TURVEIER FÅ ÅPNET GAMLE VEIER → KJØPERE VEIER.</p> <p>Har du spesifikke tilbakemeldinger på prosjektene «Skjærgårdsparken Lister», «Sørnorsk kystnatura» eller til Lister Friluftsråd:</p> <p>KUN ROS. PARKEN FUNDARER UTHERNET</p> <p>Andre prioriteringer og innspill:</p> <p>Politisk partitilhørighet: HØYRE</p> <p>(Valgfritt) Navn og epostadresse slik at vi kan kontakte deg for oppfølging av dine innspill:</p> <p>UNNT. STABSTHJ@LYNGDALPOLITIKER.NO</p>
---	--

Figur 3. Eksempel på utfylt skjema fra kommunestyremedlem

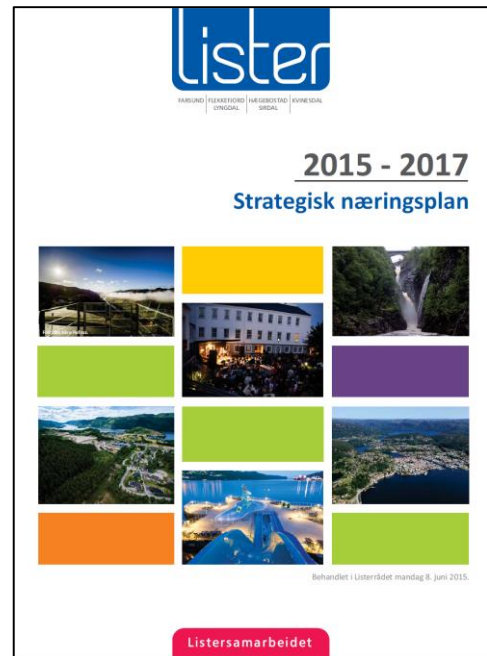
Forprosjektet Lister regionalpark ble også presentert som en mulighet for oppfølging av de avsluttede prosjektene «Sørnorsk kystnatur», «Skjærgårdsparken Lister», sti- og merkeprosjektet og andre prosjekter i regi av Lister friluftsråd.

3.1.2 Listerrådet - strategisk næringsplan

Regionrådet initierte i 2014 en rullering av strategisk næringsplan. Forprosjektet spilte inn sine foreløpige prosjekterresultater i prosessen. Resultatet fra dette var at etablering av Lister regionalpark som permanent samarbeidsplattform i Lister kom inn som et tiltak i Strategisk Næringsplan for Lister 2015 -2017 (Listerrådet, 2015) med Lister friluftsråd som ansvarlig organisasjon for oppfølging av tiltaket.

Dette er et av de viktigste målene som er oppnådd i forprosjektet

Av videre forankringsarbeid er det planlagt en regionalpark-konferanse i Lister som opprinnelig var planlagt avholdt høsten 2015. Denne ble utsatt. Årsaken var sykdomstilfelle hos en sentral person i planlegging og gjennomføring av arrangementet.

Tiltak	Oppfølgings-ansvar	Samarbeids-partner	Gjennom-føring	Referanse
5.1 Legge til rette for utvikling av regionale turistattraksjoner, særlig de som etterspørres av barnefamilier	Kommunene	Innovasjon Norge, Privat næringsliv, VAF, NHO og USUS	2015-2017	VINN, Revidert reiselivsstrategi NHO,
5.2 Legge til rette for at hytteeiere og turister bedre kan kombinere jobb og fritid ("workation") i Lister	Kommunene	Privat næringsliv,	2015-2017	SNP
5.3 Etablere Lister regionalpark som permanent samarbeidsplattform i Lister	Lister friluftsråd	UIA, Kommunene, Privat reiselivsnæring, VAF,	2015-2017	
5.4 Lister-telt på ONS	Lister Nyskaping	Nærings-og reiselivssjefer, private næringsaktører	2015-2017	SNP

Figur 4. Utsnitt av tiltakstabell fra strategisk næringsplan 2015-2017 for Lister (Listerrådet, 2015)

Ut over disse tiltakene består leveransen fra forprosjektet blant annet av en studietur til de europeiske regionalparkene «Biosphere Entlebuch» i Sveits og regionalpark «Parc Naturel Haut-Jura» i Frankrike, der de nyvalgte ordførerne etter kommunevalget 2015 ble invitert med, samt fylkesordfører.

Lister-ordførere på studietur?

Lister Friluftsråd inviterer ordførerne i Lister-regionen på studietur til Sveits og Frankrike for å se nærmere på regionalparker i Europa.

Publisert: 22.sep. 2015 06:56 Oppdatert: 22.sep. 2015 06:56

AV: FARSUND REDAKSJON

Hensikten med studieturen er å undersøke grunnlaget for å etablere en ny type samarbeid etter en europeisk regionalparkmodell i Lister-regionen. Studieturen vil i følge initiativtakeren gi en meget god anledning for å diskutere nye regionale samarbeidsformer og samtidig være en teambygging for det nye ordførerteamet i regionen. En slik regionalpark, som de ser for seg, skal blant annet være med på å øke områdets attraktivitet som bosted og reisemål i tillegg til å få til vekst og utvikling i næringslivet gjennom å synliggjøre de særegne verdiene i Lister-landskapet. Prosjektet omfatter både Farsund, Lyngdal, Hægebostad, Flekkefjord, Kvinesdal og Sirdal, og etableringen baseres på en samarbeidsavtale mellom de seks

kommunene og fylkeskommunen. Regionalparkens oppgave skal være å bygge videre på eksisterende ressurser i landskapet, drive informasjon, utvikle næringsliv, involvere frivillige organisasjoner, stimulere til kunnskapsutvikling, drive nasjonal og internasjonal nettverksbygging og arbeide for ekstern finansiering av tiltak.

Virksomheten skal derimot ikke rokke ved kommunene, fylkesmannen og fylkeskommunen sine roller når det gjelder arealforvaltning etter plan- og bygningsloven, men skal bidra til utvikling og nytenking i arealplaner. Om regionalparken blir en realitet, skal den etter planen ha en administrasjon med én fast ansatt i oppstartsfasen.

Studieturen arrangeres i samarbeid mellom Lister Friluftsråd og organisasjonen Norske Parker. Det legges opp til møter med kommunepolitikere for å høre deres erfaringer med regionalpark som samarbeidsform mellom frivillig, privat og offentlig sektor i disse områdene. Deltakeravgiften er på 10.900 kroner per person, og de som blir med på turen fra arrangørens side er Roar Vangnes fra Distriktsenteret og Kristian Bjørnstad fra Norske Parker, forskerne Hans Kjetil Lysgård fra Universitetet i Agder og Mikaela Vasstrøm fra Agderforskning, Svein Vangen fra Listerrådet og Tina Bringslimark og Trond Rafoss fra Lister friluftsråd.

Figur 5. Avisoppslag i avisen Lister.

Etter mye frem og tilbake endte det dessverre opp med at ingen av ordførerne ble med på studieturen. Dette til tross for signalisert interesse fra over halvparten av ordførerne. Erfaringen tilsier at kommuneadministrasjonene er viktige samarbeidspartnere for å koordinere en slik studietur for å få det til å passe med alles kalendere. Det gjøres sannsynligvis et nytt forsøk på å arrangere studieturen for Lister ordførerne. Organisasjonen Norske Parker bistod med meget god organisering, logistikk og program.

3.2 Vurdering av grunnlaget for en regionalpark i Lister

Hvordan kan det gjøres en vurdering av grunnlaget for en regionalpark i en gitt region? Objektivt sett kan det foretas en vurdering av (1) i hvilken grad en region fremstår som et definert landskaps- og identitetsområde og (2) i hvilken grad regionen har særegne natur- og kulturverdier. Forprosjektet har gjort en vurdering av disse to faktorene. Et annet spørsmål er selvsagt om folket i regionen ønsker seg et regionalparksamarbeid og hvorvidt de mener det er behov for dette. Som allerede nevnt i avsnitt 3.1.1 har forprosjektet innledningsvis forsøkt å finne et foreløpig svar også på dette spørsmålet.

I følge organisasjonen Norske Parker er hovedfunksjonene i en regionalpark «å ivareta, utvikle og støtte». I de tre neste avsnittene følger vurderingen av grunnlaget for en regionalpark i Lister en kategorisering i henhold til disse tre hovedfunksjonene med hensyn til regionens særegne natur- og kulturverdier.

3.2.1 Regionalparkens ivaretagende funksjon og de særegne natur- og kulturverdier

Både spørsmålene om hvorvidt Lister besitter særegne naturverdier og i hvilken grad disse naturverdiene er ivaretatt er relevante for vurderingen av grunnlaget for en regionalpark i Lister. Ivaretagelsesfunksjonen dreier seg om å bidra til ivaretaking av biologisk og kulturelt mangfold i området. Miljødirektoratet naturbase (naturbase.no) gir oversikt over områder som har spesielt store natur- og kulturverdier i Norge, og som har fått en offisiell status som sådan. Naturområder med en slik status omtales gjerne med fellesbetegnelsen «verneområder» enten det gjelder naturreservater, nasjonalparker eller andre områder som inneholder naturverdier som er vurdert til å ha internasjonal, nasjonal eller regional verdi. Verneområder opprettes også i noen tilfeller for å ta vare på landskapets egenart og kulturminner. En samlet oversikt over verneområder er en måte å dokumentere forekomst

av særegne naturverdier i Listerregionen, i og med at denne typen områder gjennom sin vernestatus er vurdert objektivt sett til å være spesielt verdifulle.

Lister har en rik og variert forekomst av særegne naturverdier innenfor et stort antall verneområder (Vedlegg 1). Sammenlagt har kommunene i Lister 474 km² med verneområder av et totalt areal på 4176 km². De vernede områdene utgjør i alt ca. 11% av arealet. Blant verneområder i ulike kategorier utgjør de største og viktigste:

- Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane (SVR) landskapsvernområde med dyrelivsfredning med en total utstrekning på 2352,5 km² som dekker de nordlige delene av Sirdal, Kvinesdal og Hægebostad kommuner (og en rekke andre kommuner utenfor Lister)
- Listastrendene landskapsvernområde (4,3 km²) og Lista våtmarksystem er et område klassifisert til å inneha internasjonale verneverdi i henhold til RAMSAR-konvensjonen (område nr. 804 i verden (Farsund kommune)
- Flekkefjord landskapsvernområde (54,3 km²) (Flekkefjord kommune)
- Framvaren marine verneområde (5,6 km²) i Farsund kommune

Utenfor kategorien som normalt omtales som verneområder, huser Lister Lygnavassdraget, det eneste større vassdraget i Vest-Agder som er varig vernet i sin helhet mot kraftutbygging. Lyngdalselva, eller Lygna som elva egentlig heter, er således et referansevassdrag. Lygna er 82,2 km lang, og har et nedbørfelt på 667,1 km². En fullstendig oversikt over verneområder i Lister finnes i vedlegg 1.

I tillegg til å dokumentere hva regionen faktisk har av spesielt verdifull natur, så kan forekomsten av verneområder også brukes til å måle i hvilken grad regionen ivaretar sine særegne naturverdier. Det siste vil nok enkelte lokale grunneiere hevde er høyst diskutabelt, ettersom vern av natur, i stor grad har vært initiert ovenfra og ned. Og fordi det finnes eksempler i Listerregionen på at skjøtsel av naturverdiene har blitt dårligere etter at områder ble vernet. Som sagt så har vernet stort sett kommet i stand etter initiativ fra statlig myndighet. Opprettelsen av verneområder skjer ved staten ved kongelig resolusjon. Frem til nylig var også staten enerådende som forvaltningsmyndighet. Fra 2010 har imidlertid kommuner med areal i nasjonalparker og større landskapsvernområder fått tilbud om å overta forvaltningsansvaret og det er blitt opprettet lokale verneområdestyrer for en rekke områder, også i Lister. Dette gjelder både SVR og Flekkefjord landskapsvernområde. Fra 2014 ble også andre typer verneområder gjort tilgjengelige for lokal forvaltning, og alle kommuner med verneområder fikk tilbud fra Miljødirektoratet om å overta forvaltningsmyndigheten fra fylkesmannen, med unntak av verneområder med såkalt RAMSAR-status. Kommunestyret i Farsund kommune har, men enkelte forbehold, takket ja til dette tilbudet.

Videre når det gjelder ivaretagelse av verdifull natur så er det høy aktivitet i Listerregionen på økosystemrestaurering. Som de fleste lakseførende vassdrag på Sørlandet ble laksen både i Sira, Kvina og Lygna utryddet som følge av vannforsuring fra av langtransporterte luftforurensninger på 1970-tallet. Målrettet innsats har resultert i reetablering av nye livskraftige bestander av ørret ved hjelp av innsjøkalking, og sjøørret og villaks gjennom vassdragskalking både i Lygna og Kvina. I de senere år har fjordsystemene og rensing av forurenset sjøbunn stått for tur. Prosjektet «Rene listerfjorder» har oppnådd gode resultater og stadig flere sjøområder i Lister er blitt friskmeldt og kvitt tidligere begrensninger og kostholdsråd. I fjor ble det gjennomført våtmarksrestaurering i Slevdalsvannet naturreservat.

Slevdalsvannet friluftsamli er et lekkert bygg i vannets sørende, og er tegnet av arkitekten Tormod Amundsen. Foto: Magne Myklebust.

Mange hadde møtt fram for å høre og se klima- og miljøminister Tine Sundtoft offisielt åpne Slevdalsvannet friluftsamli. Fra høyre ser vi ordfører i Farsund kommune Richard Ivar Buch, Trond Raloss fra Sørnorsk Kystnatur, NOFs generalsekretær Kjetil Aa. Solbakken og daglig leder i Listerrådet, Svein Vangen. Foto: Magne Myklebust.

Figur 6. Fra åpningen av våtmarksrestaureringen i Slevdalsvannet, gjengitt fra tidsskrftet *Vår fuglefauna*: 38(3):2015

Flere av kommunene er også aktive innenfor bekjempelse av krypsiv for å hindre gjengroing av vassdragene og bekjempelse av fremmedarter både i og utenfor verneområder. Blant alle disse

tiltakene er nok likevel historien om villaksen den mest unike. En utvikling som gikk fra tragedie til suksess. Mer enn kanskje noen gang er det behov for å formidle en slik historie som gir mennesker håp om at det nytter å arbeide målrettet med å forbedre miljøtilstanden etter at skader er påført økosystemer. Kystlynghei er nylig blitt klassifisert som «utvalgt naturtype». Store deler av lavlandet i Lister bestod av kystlynghei om man går 100 år tilbake. Fortsatt er det relativt store områder igjen med kystlynghei i Lister, inkludert innenfor området «Utvalgt kulturlandskap Vest-Lista». Sistnevnte område bringer temaet over på skjæringspunktet mellom natur og kulturverdier. Vest-Lista er et av 22 utvalgte kulturlandskap i Norge som Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet valgte ut som spesielt verdifulle kulturlandskap og som har fått en særskilt god forvaltning. Begrunnelsen for valget av Vest-Lista er at dette er et unikt landskap, rikt på både natur- og kulturopplevelser i et aktivt landbruksmiljø. Området er et av Norges eldste jordbrukslandskap. Her har det vært landbruksdrift i over 6000 år. Og jordbruksdrifta har satt mange spor i landskapet fra ulike tidsperioder. På Jærberget finner vi helleristninger av 22 skip og over 70 skålgroper fra bronsealderen. Videre finns gravhauger, kyststrøyer, pikksteiner (fallossteiner) og ei bygdeborg i perioden fra bronsealderen til jernalderen. Alt dette forteller om livsvilkår og forholdet til liv og død blant folk i førhistorisk tid. Utallige steingjerder, bakkemurer og rydningsrøyer setter sitt preg på landskapet i dag og forteller om rydding av innmark og eiendomsdeling gjennom mange generasjoner. Buveier og utmarksgjerde er de eldste kulturminnene som forteller om det tradisjonelle jordbruket. Dette var et produksjonssystem der utmarka blei utnyttet til beiting og forsanking og innmarka blei gjødslet opp med tilførsel av næring fra utmarka. Som følge av denne produksjonsmåten fikk vi både i utmark og innmark vegetasjonstyper som er menneskepåvirket. På Penne finns fortsatt rester av det gamle kulturavhengige biomangfoldet.

Lister har flere spesielt verdifulle kulturhistoriske områder. Det vil føre for langt å ta med alle her. Men det hører med å nevne ett område til: Tingvatnfeltet i Hægebostad kommune. Dette fordi dette er et annet eksempel på dokumentasjon av Listerregionens evne til å ivareta egne kulturhistoriske verdier. Tingvatnfeltet er et av de viktigste fornminneområdene i Vest-Agder. Det er samtidig et av de mest verdifulle og regnes som Norges best bevarte tingsted. Området er godt tilrettelagt for opplevelser med et dedikert besøkssenter, Tingvatn fornminnepark og besøkssenter IKS.

Av andre større tilretteleggingstiltak vil vi nevne Magma Geopark som er en av to geoparker i Norge. Lengst vest i Lister finnes et unikt geologisk område, som strekker fra Flekkefjord og over i Rogalandkommunene Sokndal, Lund, Eigersund og Bjerkreim. Det er altså bare Flekkefjord av Lister kommunene som ligger innenfor Magma Geopark. Geoparken dekker et område på ca 2320 km². Det er på grunn av den helt spesielle geologien at området er blitt en geopark; bl.a. med et «månelandskap» bestående av bergarten anortositt. Det karakteristiske og nakne landskapet som har påvirket kulturen og måten å leve på i området gjennom århundrer. Magma Geopark ble medlem av det Globale Geopark nettverket som er støttet av UNESCO i 2010 og revidert med grønt kort i 2014.

3.2.2 Regionalparkens utviklende funksjon

Lister har erfaring med å fremme økonomisk utvikling og samfunnsutvikling som er sosio-kulturelt og økologiske bærekraftig i tilknytning til utnyttelse av egne naturverdier. Programmet «Naturarven som verdiskaper» er blitt omtalt som et nybrottsarbeid i norsk sammenheng for økt verdiskaping i tilknytning til vernet og annen verdifull natur. Sørnorsk kystnatur var et samarbeidsprosjekt mellom kommunene Farsund, Flekkefjord, Kvinesdal og Lyngdal, med både Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet), Fylkesmannen og Fylkeskommunen som sentrale lagspillere. «Naturarven som

verdiskaper» hadde som finansieringsprinsipp at én lokalt investert krone, enten den kom fra offentlige eller private aktører, utløste inntil én statlig krone. Sørnorsk kystnatur bestod av 15 delprosjekter, der syv var felles og åtte var kommunevis fordelt. Kvinesdal og Lyngdal hadde hvert sitt delprosjekt, Flekkefjord hadde to og Farsund hadde fire delprosjekter med tilretteleggingstiltak for lokalbefolkning og tilreisende. I 2009 ble det laget en dristig plan over tilretteleggingstiltak som ville berøre et hundretalls grunneiere av spesielt verdifulle naturområder. Denne planen har utrolig nok, og med få unntak, nå blitt virkelighet. Arbeidsmetodene og gjennombrudds-erfaringene fra naturarvprosjektet er nyttige å ta med seg inn i regionalparkarbeidet.

Et eksempel på et annet planlagt prosjekt, men som ikke gjennomført, er «Naturtriangel». Dette prosjektet tar utgangspunkt i et samarbeid om båttrafikk i et vassdrag, det såkalte Naturtriangel. Prosjektet ble lagt på is for ca. 10 år siden. Da hadde nabokommunene gjort tapre forsøk på å realisere et prosjekt for å gjenåpne de gamle båtrutene både på Lundevannet og Sirdalsvannet. I tidligere tider med få veimuligheter var vassdragene en viktig ferdselsåre for trafikken kommunene mellom både for reisende eller frakt av varer til og fra Flekkefjord og mellom bygdene. På Lundevannet gikk dampbåten Nøkken og på Sirdalsvannet gikk dampbåten Fram. Nesten hver gård langs vassdraget hadde egne brygger for denne trafikken. Prosjektet Naturtriangelet var svært nær en realisering for 10 år siden. Da var det aktuelt med innkjøp av en kanalbåt for 50 passasjerer. Denne gangen er det snakk om å skape naturturisme i alle tre kommunene for eiere av småbåter langs kysten og for innbyggere langs med innsjøene Sirdalsvannet og Lundevannet. Naturtriangel har likhetstrekk med prosjekter som har utviklet seg til regionalparkene Telemarkskanalen og Haldenkanalen. Disse er begge regionalparker tuftet på vannveienes historiske betydning som samferdselsårer og kulturhistorien knyttet til dette. Kystled Lister er, som nevnt over, et annet prosjekt som kan kobles sammen med Naturtriangel. Kystled Lister etablerer og drifter enkle overnattingstilbud langs Listerkysten.

I løpet av forprosjektperioden er det skaffet til veie informasjon om en hel rekke andre, både helt eller delvis gjennomførte prosjekter, planlagte prosjekter, og innspill til prosjektideer. Disse vil bli beskrevet i en separat oversikt.

I denne prosessen er det prioritert å samle inn informasjon som er knyttet til regionens særegne natur- og kulturverdier, og hvordan disse kan ivaretas og utvikles til å skape nye opplevelser og næringsrettet virksomhet. Lister regionen har tydelig en rekke uslepte diamanter. En regionalparks utviklende funksjon kan gå lang ut over natur- og kulturverdier. Regionalparken kan utvikles til å være regionens plattform for koordinering av utviklingsarbeidet. I Lister har de fleste kommunene sitt eget næringsutviklingsapparat organisert på ulike måter. I tillegg har regionen sitt eget næringsutviklingsselskap Lister nyskaping AS. I en fremtidig regionalpark kunne næringsutviklingsarbeidet samles i et stort og sterkt felles fagmiljø på dette feltet.

3.2.3 Regionalparkens støttende funksjon

Siste setning i forrige avsnitt er en god innledning til dette avsnittet som beskriver regionalparkens støttende funksjon, den tredje og siste hovedfunksjonen, i følge Norske Parker. Fag- og kompetansemiljøer er viktige ressurser i alle samfunn. Ulike typer av kompetanse er ulikt fordelt mellom distrikt og sentrale strøk. Typisk så sentraliseres mye av den teoretiske kompetansen og den typen kompetanse som har et høyt utdanningsnivå. Listerregionens nærmeste universitets- og høgskolemiljø ligger i Kristiansand. Listerregionen er på den annen side sterk på praktisk kompetanse

innenfor smelteverksteknologi, vannkraft, mekanisk og verkstedsteknologi. Reiselivskompetansen er også i vekst og representerer en bransje med stadig større krav til kompetanse for å utvikle god lønnsomhet. Regionalparken som samarbeidsplattform kan spille en viktig rolle som støtte for demonstrasjonsprosjekter, utdanning og praksis, samt forskning og miljøovervåking som er relatert til lokale, regionale, nasjonale og globale problemstillinger for bærekraftig utvikling. Listerregionen har få kompetanseinstitusjoner. Tiltak som kan styrke eksisterende og etablere nye formelle kompetansemiljøer vil derfor være attraktivt for Lister. På dette området kan en fremtidig Lister regionalpark systematisk arbeide for en styrking og profilering av regionen på dette feltet. Forprosjektet Lister regionalpark har i seg selv allerede utgjort et grunnlag for forskning og ny kunnskapsutvikling gjennom følgeforskningsprosjektet BIOSREG. Spennende resultater er på gang og vil blir formidlet av forskerne tilknyttet BIOSREG. Innenfor natur og miljøovervåking finnes det faktisk spennende virksomhet i Lister som holder et meget høyt faglig nivå. Eksempelvis er Norges nasjonalfugl, fossekallen, best studert i verden nettopp i Lygnavassdraget. Dataserien for hekkende fossekall i Lygna, som nå er over 40 år lang, ble publisert i det internasjonale vitenskapelige tidsskriftet Science allerede i år 2000. Et annet eksempel er trekkfuglovervåkingen i regi av Miljødirektoratet og Lista fuglestasjon som i over 25 år har foregått på Lista fyr. Fra begge disse virksomhetene publiseres det stadig resultater i de mest anerkjente internasjonale vitenskapelige tidsskrift.

3.3 Forprosjektets simulering av en regionalparkfunksjon

Som nevnt over så har forprosjektet engasjert seg i, og tatt initiativ i, et utvalg av saker og oppfølgingsoppgaver blant de som er vurdert til å ha størst potensial for å løfte regionens attraktivitet og grunnlag for fremtidig attraktivitet, med utgangspunkt i regionens særegne natur- og kulturverdier. De følgende underavsnitt inneholder en oversikt over hvilke tiltak og prosesser som ble prioritert og litt om de foreløpige resultater.

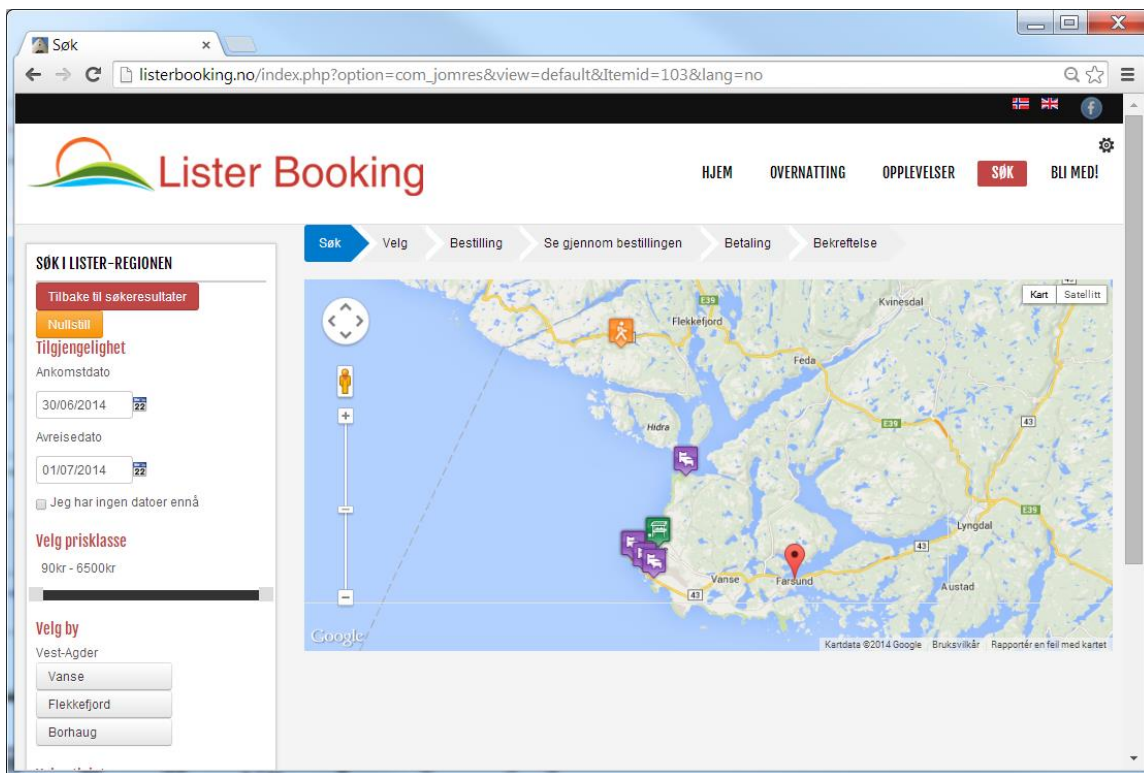
3.3.1 Prioriterte prosjekter og prosesser

Muligheten for forprosjektet til å bistå i oppbygging av nye kunnskaps- og formidlingsinstitusjoner fremstod som en innlysende utfordring å ta tak i ved simuleringen av regionalpark. I tillegg hadde flere aktører signalisert et behov for en bookingtjeneste for små og mellomstore leverandører av produkter og tjenester, samt selvbetjeningsprodukter, i tilknytning til naturbaserte opplevelsesprodukter og tjenester. Regionalparken kan fungere som et «oppfølgingsorgan» - selv om det settes opp gode og veldefinerte mål i regionale og kommunale, er det ofte utydelig hvem som skal ha ansvaret for oppfølgingen. Lister regionalpark kan bli et viktig «oppfølgingsorgan» for «mellomromsoppgaver»

3.3.2 Konkret tiltak I: Bookingløsning

Felles bookingløsning som en ny samarbeidsmodell i regionen ble utviklet i samarbeid med Lista fyr DA og lansert i regi av forprosjektet Lister regionalpark (se vedlegg med artikkel fra Månedsmagasinet). Bakgrunnen for utprøvingen av denne typen samarbeidsmodell var en viktig erfaring fra naturarvprosjektet Sørnorsk kystnatur, som viste at for mindre tjenester, små produkter og tilretteleggingstiltak på eiendommer, så kan den økonomiske verdiskapingen være praktisk vanskelig å få til i et høykostland som Norge. På den andre siden erfarte prosjektet at det faktisk mangler kjøpbare produkter og tjenester. Det finnes altså et stort gap mellom tilbud og etterspørsel, forårsaket av hovedsakelig av at inntjeningsmulighetene blir for lave til å forsvare personalressurser eller

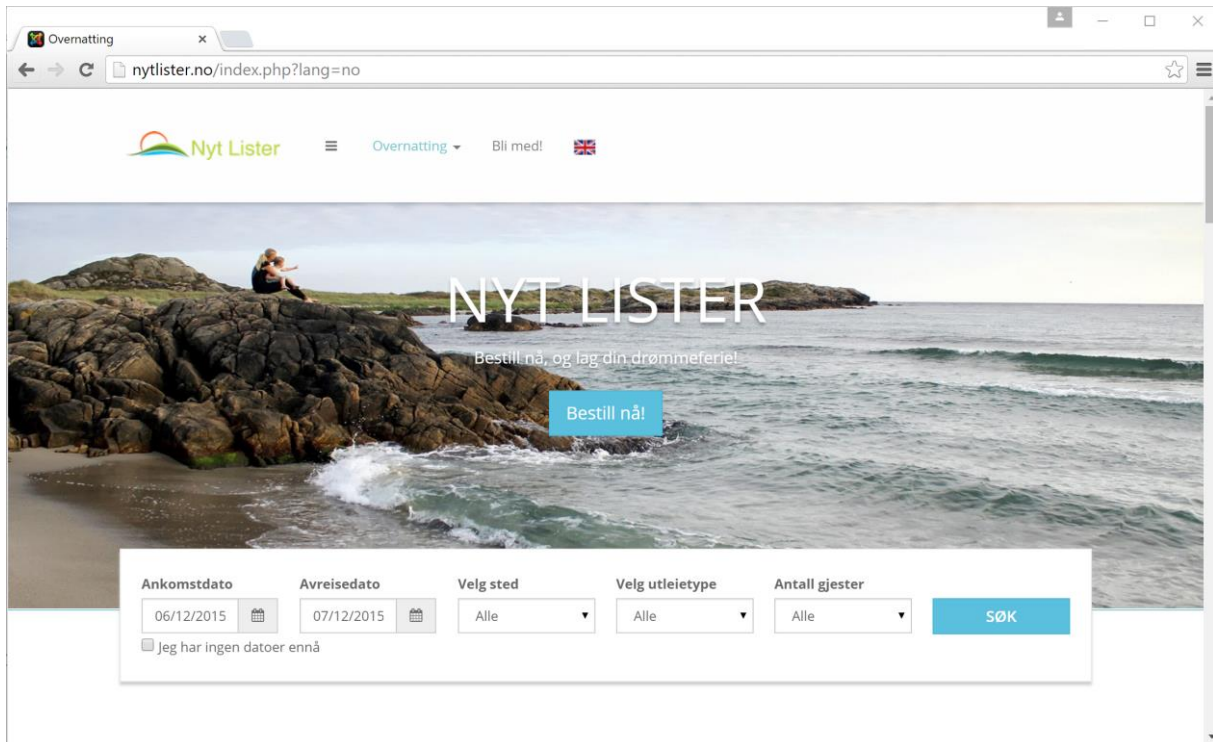
investeringer i betalingsløsninger. For å begynne å løse opp i denne utfordringen ble listerbooking.no lansert som et tiltak for etablering av en betalingsløsning som også kan brukes til booking/salg/markedsføring av guidetjenester og selvbetjente hytter i Kystled Lister. Det ble også åpnet for at andre som hadde produkter og tjenester å tilby kunne legge seg inn.

Figur 7. Første versjon

En annen del av bakgrunnen for etableringen var at Lister friluftsråd tok på seg videreutvikling av guidetilbudet initiert av «Sørnorsk kystnatur» prosjektet der markedsføring av guidetjenestene var et av de siste tiltakene i regi av guideopplæringen. Lister friluftsråd som prosjekteier av forprosjektet Lister Regionalpark har imidlertid oppdaget at det ikke bare er guidetilbudet som trenger markedsføring. Listerregionen har i det hele tatt få salgbare opplevelsesprodukter sammenlignet med alle natur- og kulturverdier som finnes i regionen. Derfor er den regionale bookingtjenesten lansert for bestilling og salg av alle typer produkter og tjenester relatert til opplevelser i vår region, det være seg overnatting, båt- og kajakkutleie, lokalmat og guidetjenester m.m. Listerbooking profilerer tilbyders produkter gjennom tekst og bilder, viser geografisk lokalisering på kart, og kanskje viktigst av alt, tilbyr en komplett bestillings- og betalingsfunksjon. Den siste delen består av en kalenderfunksjon som tilbyr selv må styre og en betalingsfunksjon der tilbyder kan velge mellom PayPal eller faktura. Velger kunde å bruke PayPal som betalingsfunksjon, vil kjøp og betaling for produktet skje uten tilbyders medvirkning og pengene blir direkte utbetalt på tilbyders konto. Listerbooking.no er kommet i stand gjennom et samarbeid mellom Lister friluftsråd og Lista fyr DA. Sistnevnte hadde allerede arbeidet med en bestillings og betalingstjeneste en stund og denne ble vurdert som godt egnet til dette formålet. Listerbooking.no vil være gratis å bruke for alle i forprosjektperioden. Sørnorsk kystnatur prosjektet har hatt til hensikt å stimulere til økt verdiskaping i tilknytning til verneområder og annen verdifull natur, bl.a. gjennom etablering av nye markedsføringsmåter for naturbaserte reiselivsprodukter. Underveis vil ordningen bli evaluert slik at grunnlaget for en beslutning om veien videre er klar etter at disse to årene er gått. Listerbooking.no/Nyttilister.no tar sikte på å fylle et behov som har vært

etterspurt av mange, både kunder og tilbydere. Målet er at det skal være mulig å finne alle typer produkter- og tjenester man trenger for ferien på ett nettsted, nemlig Listerbooking.no. Ordningen er ikke ment som noen direkte konkurrent til de store nasjonale eller internasjonale booking-nettstedene som finn.no og booking.com o.l., men heller som et supplement som skal fylle behov der de store mangler eller ikke greier å fange opp gode lokale tilbud innenfor opplevelser.

Figur 8. Versjon 2.

Prosjektsøknaden beskrevet i vedlegg har som mål å gå videre i denne prosessen med å utvikle en åpen plattform for å øke omsetteligheten og inntjeningsmuligheter for typiske brukstilfeller som betaling for fastmonterte teleskop, parkeringsplasser ved turstier og selvbetjente hytter o.l. Hensikten er å skape en ny økonomi for produkter og tjenester som hittil ikke har vært lønnsomme, men som er etterspurt og kan tilbys dersom administrasjons og driftskostnadene blir tilstrekkelig lave. Dette vil skape muligheter for etablering av nye tiltak som vil være med på å synliggjøre regionens unike natur og opplevelsesverdier.

3.3.1 Konkret tiltak II: Lista våtmarksenter

Lista våtmarksenter er autorisert som nasjonalt besøksenter våtmark. Det var klima- og miljøminister Tine Sundtoft slapp nyheten om at Lista våtmarksenter er autorisert som nasjonalt besøksenter våtmark under åpningen av Slevdalsvannet naturreservat fredag 28. august. Besøksenter Våtmark Lista er det første nasjonale naturinformasjonssenteret som er etablert i Vest-Agder (figur 9). Totalt er det nå etablert seks slike sentere i Norge. Bak søknaden om autorisering stod Lista fuglestasjon og det lokale næringssselskapet Farsund 365 som de to hovedansvarlige. I tillegg var Fylkesmannens Miljøvern avdeling i Vest-Agder og Lister friluftsråd med søkere. Forprosjektet Lister regionalpark har prioritert å bistå i søknadsprosessen for autorisering av Lista våtmarksenter. Det er lagt ned flere typer

innsats. I tillegg til bidrag til selve søknadsskrivingen, har forprosjektet bidratt med planlegging av prosessen, organisering av møter, dialog mellom ulike relevante parter og lobbyvirksomhet.

Tine Sundtoft takket 5. klassingene på Borhaug skole for presentasjonen deres.

Blir Sørlandets første autoriserte naturinformasjonssenter

Lista våtmarkssenter får status som nasjonalt våtmarkssenter. Det avslørte statsråd Tine Sundtoft fredag.

Publisert: 28.aug. 2015 15:47 Oppdatert: 29.aug. 2015 08:44

Figur 9. Faksimile fra avisen Lister 28.08.2015

Lister fikk nylig landsdelens første nasjonalt autoriserte naturinformasjonssenter. Bakgrunnen for dette er ønsket om å kunne formidle om betydningen av økosystemene i våtmarkene og publikumstilrettelegging for naturopplevelser i Lista våtmarkssystem. Trekkfuglovervåkingen ved Lista fuglestasjon som høsten 2015 feiret sitt 25 års jubileum bidrar med faglig substans og troverdighet i formidlingstilbudet.

3.3.1 Konkret tiltak III: Sørnorsk laksesenter – Kvåsfossen

Nylig er det lagt ned store grunnlagsinvesteringer for bestandsforsterking for villaks i elva Lygna i form av et fisketrapp anlegg som åpner nye 20-30 kilometer med lakseførende strekning oppstrøms Kvåsfossen.

Figur 10. Laksesprett i Kvåsfossen

Figur 11. Innsyn i livet til villaks og sjørørret i en elvekulp

SISTE NYTT: Grand opera på Grand Hotell (kl.07:14)

Det er ikke hver dag familien Ukkelberg fra Bergen ser levende laks i sitt eget miljø, men det gjorde de denne uken i Kvåsfossen.

Laksetrappen er en turistmagnet

Familien Ukkelberg fra Bergen var spente på om de ville se noe til laksen i besøkscenteret i Kvåsfossen.

Publisert: 18.jul. 2015 08:36 Oppdatert: 18.jul. 2015 12:07

AV: FARSUND REDAKSJON

- Jeg håper vi ser fisken, sier far Oddvin Ukkelberg før hele familien på seks går inn i den oplyste tunnelen.

LES OGSÅ

Trapper opp i sommer

Det er håp om godt med laks i bassenget når turistene slipper til i sommer.

I den provisoriske kiosken står Osvald Egeland og tar i mot betaling fra dem som vil gå ned i tunnelen og håper de ser storlaksen svømme forbi en av de fire store glassrutene som

LAKSETRAPPEN I KVÅSFOSSEN

Norges lengstelaksetrapp sprengt ut inne i fjell.

220 meterlang, høydeforskjell på vel 20 meter.

Første tankene om å anlegge en laksetrapp fordi den vel 20 meter høye Kvåsfossen er rundt hundre år gamle. Etter som Lygnavassdraget er et vernet vassdrag, ble det først i 2007 åpnet for at det kunne anlegges en laksetrapp i vassdraget.

Figur 12. Fisketrapp anlegget er tilrettelagt for publikumsopplevelser og læring med visningskulp inne i fjellet og gangbane i tunnel ned i fossejuvet.

Et unikt samspill mellom natur, lokalsamfunn og opplevelsesnæring har oppstått ved Kvåsfossen. Dette har ført til at det nå etableres en fysisk møteplass for formidling og kunnskapsdeling om villaks i Norge og et sted hvor historien om forsurening, kalking og reetablering av villaksen på Sørlandet kan fortelles. Oppå det underjordiske fisketrapp anlegget som ble bygget i offentlig regi, bygger nå grunneier et besøkscenter ute på juvkanten. Kunnskaps- og formidlingscenteret i Kvåsfossen har meldt seg på i kampen om å bli et av fire nasjonale laksesentre (Heggberget m.fl. 2013). I denne prosessen har forprosjektet Lister regionalpark tatt på seg en koordinerende rolle med mandat fra ordførerne i Lyngdal og Hægebostad.

Figur 13. Arkitektsskisse av interiør og utsikt fra besøksenteret som bygges i privat regi i Kvåsfossen

3.3.2 Konkret tiltak IV: synliggjøring gjennom vegskilting

Listerregionen har lav grad av skilting generelt, og til naturopplevelser spesielt. Den nye typen av skilt med brun bakgrunn er bare unntaksvis tatt i bruk for å skilte til attraksjoner og fritidstilbud. Flere produkt og tjenestetilbydere som har regionens særegne natur- og kulturverdier som en del av sitt driftsgrunnlag har kjempet for å få til en bedre skilting. Utforming av en skiltplan for å synliggjøre tilbudet av naturopplevelser vil kunne bli et godt bidrag fra forprosjektet for å øke både bosteds- og besøksattraktivitet i hele regionen, samtidig som det kan berede grunnen for et hovedprosjekt. Utvikling av en plan for veiskilting av friluftsområder og verneområder er initiert som et konkret tiltak fra forprosjektet Lister regionalpark.

Figur 14. Eksempel på skilt som bruker vegvesenets symboler for hhv. naturvernområde og friluftsområde

4 Lister sitt videre arbeid

For å ta konklusjonen først, kvalifiserer Lister, rent objektivt, til å være et regionalparkområde? Svaret på det er *ja*, Lister kvalifiserer objektivt sett til å kunne bli en regionalpark. Lister er et sammenhengende landskaps- og identitetsområde av en viss utstrekning, og Lister har et vell av unike og særegne natur- og kulturverdier.

Går vi tilbake til skrevet fra departementet, så er regionalpark beskrevet som en type samarbeidsmodell for bygdeutvikling og bærekraftig bruk av områder i Norge med særegne natur- og kulturverdier. Videre kjennetegnes en regionalpark ved å være «et sammenhengende landskaps- og identitetsområde av en viss utstrekning». Utover disse kjennetegn finnes det ikke noe enhetlig definert eller allment akseptert kriteriesett (til forskjell fra UNESCOs biosfæreområder) for hva som kan være en regionalpark. Ei heller finnes det noe overordnet organ som vurderer en gitt regions kvalifikasjoner, selv om vi i Norge har fått paraplyorganisasjonen Norsker Parker. Slik sett er regionalparktenkingen meget fleksibel. Ikke bare spørsmålet «om hvorvidt folket i et område finner det hensiktsmessig å organisere seg i et regionalparksamarbeid» men også definisjonsmakten av hva et regionalparksamarbeid skal være, noe som må komme fra folket selv.

Regionalpark i Lister – hva kan det gi?

Status som regionalpark fører med seg en mulighet til å organisere utviklingsarbeidet i regionen og utvikle en felles visjon for samfunnsutviklingen. Distriktssenteret gjorde følgende hovedfunn i sin utredning om merverdien av regionalparker:

- Regionalparkene har gjennom langsiktig arbeid gitt sterkere samhandling og nettverksbygging mellom offentlige og private aktører, og på tvers av etablerte strukturer.
- Dette legger grunnlag for langsiktighet, tydelige prioriteringer og konkret innsats som styrker lokal kompetanse og verdiskapningsevne over tid.
- Parkorganiseringa har også gitt næringslivet en sterkere stemme inn i utviklingsarbeidet.

Slik Distriktssenteret ser det, så handler regionalparkene om å finne gode og effektive måter å organisere arbeid med lokalsamfunnsutvikling på.

- Det handler om å ta i bruk utviklingskapasiteten i et område med noen felles verdier, interesser og identitet.
- Det handler med andre ord om å ta i bruk de samla ressursene et område har, både på tvers av administrative grenser, kommunale sektorer og offentlig/privat/sivil sektor

Om Lister vil forplikte seg på å samarbeid på et eller flere områder innenfor av samfunnsutviklingen på denne måten kan bare folket, eventuelt gjennom sine folkevalgte, gi svar på.

Organiseringsforslag for Lister regionalpark:

- Interkommunalt samarbeid med fylkeskommunen som «vertskommune»
- 7 eiere: Vest-Agder fylkeskommune og de seks Listerkommunene.

For å avgjøre dette må det en politisk beslutning til. Det finnes flere alternativer og ambisjonsnivå.

Til slutt hører det kanskje inn her og ta med at Regjeringen besluttet i 2015 å iverksette arbeidet med UNESCO programmet *Man and the Biosphere* (MAB) eller biosfæreprogrammet som det gjerne omtales på norsk. Hensikten med MAB er å etablere såkalte biosfæreområder som skal fungere som et demonstrasjonsområde for å leve og arbeide moderne i bedre harmoni med naturen. Det er UNESCO som godkjenner nye biosfæreområder. Bortsett fra dette er det mange likehetstrekk mellom MAB og regionalparktenkningen, og iverksettingen av MAB programmet i Norge kan muligens inspirere regionalparker og regionalpark-prosesser til å søke etter å oppnå status som et UNESCO biosfæreområde. En langsiktig ambisjon for Lister kunne være å ta steget først til å bli regionalpark, og deretter ta sikte på å bli et UNESCO biosfæreområde?

Litteraturreferanser

Tor G. Heggberget, Karl Baadsvik, Alf Olsen jr., Frode Staldvik, Hans-Erik Varsi, Anne Lise Sørensen. 2013. Rapport fra prosjektgruppa for forprosjektering av Norsk Laksesenter.

Vedlegg

Verneområder i Lister

Verneområder i Farsund kommune (1003):

Einarsneset plantefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 591 daa

Einarsneset plante- og dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 1409 daa

Framvaren marine verneområde, opprettet 21.06. 2013

Fuglevika dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 141 daa

Hanangervann og Kråkenesvann landskapsvernområde, opprettet 10.11.1988 – 2572 daa

Havika dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 639 daa

Havnehagen landskapsvernområde, opprettet 22.12.1978 – 120 daa

Jakobsholmen, Lilleholmen og Rundholmen naturreservat, opprettet 02.10.1981 – 39 daa

Listastrendene landskapsvernområde, opprettet 28.08.1987 – 8014 daa

Listeid naturreservat, opprettet 28.06.1985 – 521 daa

Lundevågen dyrefredningsområde, opprettet 10.11.1988 – 119 daa

Kviljo plantefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 799 daa

Kviljo plante- og dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 3008 daa

Nesheimvann naturreservat, opprettet 10.11.1988 – 1491 daa

Nordhasselvika dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 1359 daa

Prestvannet dyrefredningsområde, opprettet 10.11.1988 – 342 daa

Rauna naturreservat, opprettet 28.03.1980 – 211 daa

Røyrtyønn naturreservat, opprettet 10.11.1988 – 88 daa ark

Sellegrad naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 185 daa

Skydskjær naturreservat, opprettet 02.10.1981 – 25 daa

Slevdalsvann naturreservat, opprettet 08.04.2005 – 464 daa

Stave plantefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 168 daa

Straumen naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 32 daa

Steinodden dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 2260 daa

Steinodden plante- og dyrefredningsområde, opprettet 28.08.1987 – 235 daa

Terneholmen naturreservat, opprettet 28.03.1980 – 35 daa

Ulgjelsvann naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 591 daa

Vassenden naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 11 daa

Verneområder i Flekkefjord kommune (1004):

Einarvannet naturreservat, opprettet 13.12.2002 3296 -daa

Flekkefjord landskapsvernområde , opprettet 11.03.2005 – 54.266 daa

Langevann naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 269 daa

Loga dyrefredningsområde, opprettet 10.11.1988 – 165 daa

Rødholman naturreservat, opprettet 28.03.1980 – 30 daa

Øvre og Nedre Svinholmen naturreservat, opprettet 28.03.1980 – 28 daa

Verneområder i Lyngdal kommune (1032):

Gitlevåg naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 80 daa

Grønehaugen naturreservat, opprettet 13.12.2002 – 153 daa

Kvellandsfossen naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 248 daa

Lautjønn naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 54 daa

Markøy naturreservat, opprettet 28.03.1980 – 268 daa

Maurslåtta naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 125 daa

Nakkestad naturreservat, opprettet 09.07.1982 – 379 daa

Nedre Lyngdalselva dyrefredningsområde, opprettet 10.11.1988 – 819 daa

Skoland naturreservat, opprettet 26.01.1979 – 193 daa

Skråvik naturminne, opprettet 23.06.1970 – punktobjekt

Verneområder i Hægebostad kommune (1034):

Brurehelleren naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 10 daa

Fiskelandsvatn naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 773 daa

Lykkjevatn naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 83 daa

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 1 906 389 daa

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 448.381 daa

Vassland naturreservat, opprettet 09.07.1993 – 6491 daa

Verneområder i Kvinesdal kommune (1037):

Dyrlimyra naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 250 daa

Eljestraum naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 91 daa

Knebeknuten naturreservat, opprettet 22.12.1978 – 118 daa

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 1 906 389 daa

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 448.381 daa

Skremyr naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 176 daa

Åkrokan naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 344 daa

Verneområder i Sirdal kommune (1046):

Bervamyra naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 364 daa

Frafjordheiane landskapsvernområde, opprettet 19.12.2003 – 412.200 daa

Instestøl naturreservat, opprettet 04.09.1981 – 464 daa k

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 1 906 389 daa

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, opprettet med dyrelivsfredning 28.04.2000 – 448.381 daa

Øykjeheia naturreservat, opprettet 09.07.1993 – 13 091 daa

Innspillskjema – hva mener du?

*Lister Friluftsråd har fått tildelt kr. 800.000 fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet sitt verdiskapningsprogram for lokale og regionale parker. Midlene skal gå til et 2-årig forprosjekt på naturbaserte opplevelser (2014-2016). Formålet med forprosjektet er hovedsakelig å undersøke grunnlaget for å danne en **fremtidig og varig samarbeidsmodell** for verdiskaping basert på de særpregede ressursene i Listerlandskapet. Konkret vil prosjektet arbeide for tilrettelegging og synlighet av tilbudet av natur- og kulturbaserte opplevelser, **for å øke regionens bosteds-, besøks- og bedriftsattraktivitet**. Dette vil skje gjennom involvering av ulike aktører i Lister (privat, næring og offentlig) som sammen får mulighet til å utvikle en ny fremtidig modell for samarbeid og koordinasjon. Arbeidet i forprosjektet vil skje i samarbeid med forskningsprosjektet «Nye samarbeidsmodeller for bærekraftig forvaltning og verdiskaping i en regionalpark på Agder» (BIOSREG) som ledes av Agderforskning og UiA.*

Prioriteringer for det nye prosjektet (sett prioritert 1, 2 eller 3):

- bostedsattraktivitet (bosted, både de som har sitt arbeidssted her og for pendlere ut fra regionen)
- besøksattraktivitet (turister, forbigående og andre tilreisende)
- bedriftsattraktivitet (attraktivitet for bedriftsetablering)

Prioritering i forprosjektet med hensyn til hva prosjektet skal engasjere seg i (sett pri. 1, 2 eller 3):

- Verdiskaping i privat næringsliv basert på naturopplevelser og friluftsliv
- Verdiskaping gjennom bedring av prosesser og reduksjon av konflikter i forvaltningsprosesser ved private/offentlige utbygginger og arealdisponeringer
- Verdiskaping gjennom tilretteleggingstiltak for friluftsliv og naturopplevelser i offentlig regi

Synliggjøring av natur- og opplevelsesverdier: hva mener du bør prioriteres (kryss av)?

- Informasjonstiltak (media, kurs, konferanser, brosjyrer, skilt, arrangement, bookingtjeneste)
- Fysiske tiltak (være pådriver og søknadspartner for å bistå utvikling av nye tiltak som besøksbygg av ulik art, turveier, parkeringsplasser)
- ingen av delene

Utvikle opplevelser knyttet til: (sett prioritert 1, 2 eller 3):

- Fortid: kulturhistorie og naturbrukstradisjoner i Listerlandskapet (naturalhusholdsamfunnet)
- Nåtid: Landskapet i Lister i dag: naturopplevelser i et produserende landskap, mat- og energi produksjon, transport og foredling av fornybar energi (vannkraftbasert industrisamfunn)
- Fremtid: Fremtidssamfunnet Lister: kunnskapsbasert forvaltning av naturverdier i et landskap som er et knutepunkt for bærekraftig industriproduksjon og energiutveksling mot Europa

Mener du at det finnes et behov for regional innsats og koordinering av verdiskapingsarbeid basert på naturverdier i Lister?

Ja / Nei

Hvis ja:

Bør det geografiske omfanget til en regional koordinering være lik, større eller mindre enn dagens Listerregion?

Hva vurderer du som de største utfordringene for å få til økt verdiskaping basert på de særegne naturverdiene i Listerlandskapet?

Ideer eller forslag til større nye satsninger innenfor naturbaserte opplevelser:

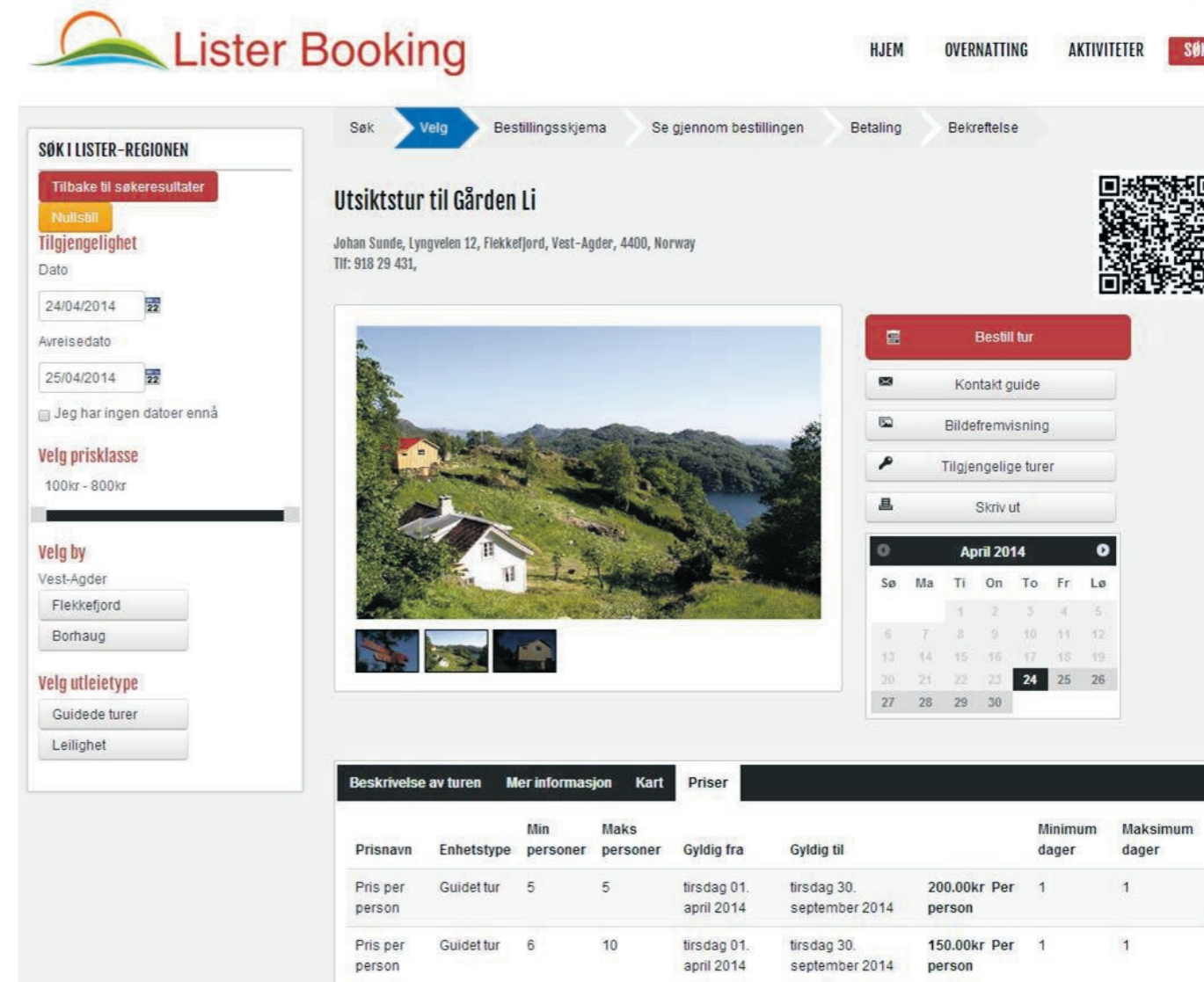
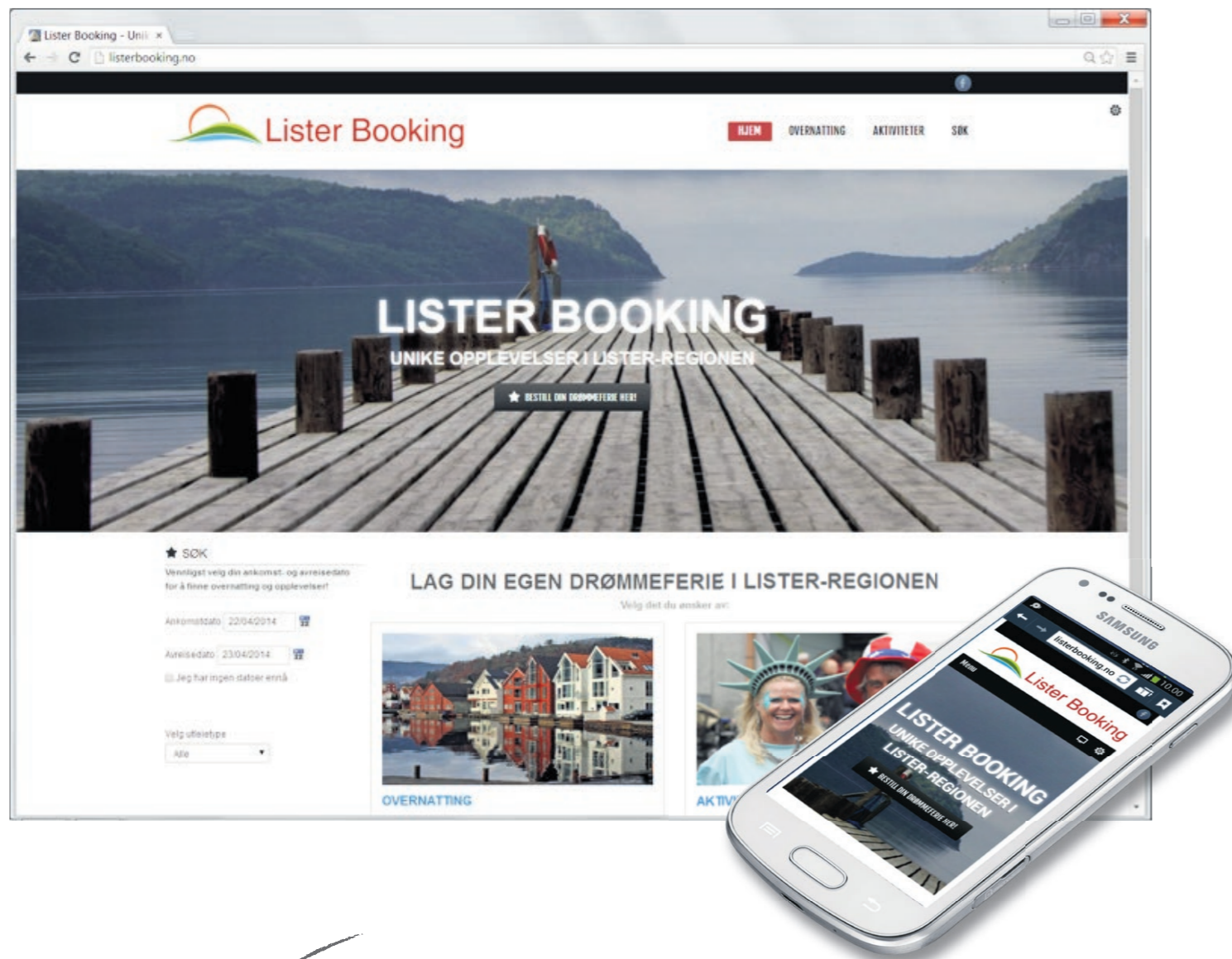
Har du spesifikke tilbakemeldinger på prosjektene «Skjærgårdsparken Lister», «Sørnorsk kystnatur» eller til Lister friluftsråd:

Andre prioriteringer og innspill:

Politisk partitilhørighet:

(Valgfritt) Navn og epostadresse slik at vi kan kontakte deg for oppfølging av dine innspill:

Vedlegg: Forslag til vegskiltplan for synliggjøring av regionens særegne natur- og kulturverdier

GRATIS markedsføring av opplevelser, severdigheter og overnattingssteder.

Listerbooking.no – en ny plattform for markedsføring av opplevelsesprodukter.

Av Trond Rafoss, prosjektleder for Sørnorsk kystnatur & forprosjektet Lister Regionalpark

Alle som ønsker å markedsføre og selge produkter og tjenester i tilknytning til opplevelser i vår region kan nå legge tilbudet sitt inn på nyopprettede www.ListerBooking.no

Markedsføring av guidetjenester er et av de siste tiltakene i regi av guideopplæringen under naturarprosjektet «Sørnorsk kystnatur». Lister friluftsråd, som har tatt på seg å videreføre utviklingen av guidetilbudet initiert av «Sørnorsk kystnatur» prosjektet, har imidlertid oppdaget at det ikke bare er guidetilbudet som trenger markedsføring. - Listerregionen har i det hele tatt fått salgbare

opplevelsesprodukter sammenlignet med alle natur- og kulturverdier som finnes her! Derfor lanserer vi like godt en tjeneste for bestilling og salg av alle typer produkter og tjenester relatert til opplevelser i vår region, det være seg overnatting, båt- og kajakkutleie, lokalmat og guidetjenester m.m.

Hva gjør Listerbooking for deg?

Listerbooking profilerer ditt tilbud gjennom tekst og bilder, viser geografisk lokalisering på kart, og kanskje viktigst av alt, tilbyr en komplett bestillings- og betalingsfunksjon. Den siste delen består av en kalenderfunksjon som tilbyr selv må styre (selvsagt) og en betalingsfunksjon der tilbyder kan velge mellom PayPal eller faktura. Velger du å bruke PayPal som betalingsfunksjon, vil kundene kunne kjøpe og betale for produktet ditt uten din medvirkning og du får pengene

direkte utbetalt til din konto. Velger du betalingsfunksjon med faktura, vil du få bestillingene tilsendt på epost med en vedlagt ferdig generert faktura som du som tilbyder selv må viderefordre til kunden for betaling. For mer informasjon om hva Listerbooking.no kan gjøre for deg som tilbyder anbefaler vi at du selv går inn og ser på noen av produktene som allerede er lagt inn på tjenesten.

Tilpasser seg visning på mobiltelefon (smarttelefon) automatisk.

Som de fleste gode nettsider i dag tilpasser Listerbooking.no seg visning på små skjermer som smarttelefoner og nettbrett. Dette er viktig for folk på ferie. I neste versjon vil vi kanskje aktivere muligheter som finnes i disse mobile enhetenes posisjonerings-egenskaper slik at nettsiden selv foreslår

produktene som ligger nærmest der brukeren befinner seg

Gratis å bruke to år fremover

Listerbooking.no er kommet i stand gjennom et samarbeid mellom Lister friluftsråd og Lista fyr DA. Sistnevnte hadde allerede arbeidet med en bestillings og betalings-tjeneste en stund og denne ble vurdert som godt egnet til dette formålet. Listerbooking.no vil være gratis å bruke for alle i 2 år fremover. Sørnorsk kystnatur prosjektet har hatt til hensikt å stimulere til økt verdiskaping i tilknytning til verneområder og annen verdifull natur, bl.a. gjennom etablering av nye markedsføringsmåter for naturbaserte reiselivsprodukter. Underveis vil vi evaluere ordningen slik at vi har en beslutning klar om veien videre etter at disse to årene er gått.

Følger ikke kommunegrensene

Selv om «Lister» begrepet inngår i navnet mener vi at det ikke er noen grunn til å bry seg om kommunegrensene til de kommuner som normalt betraktes å tilhøre Listerregionen. Tilbydere i tilgrensende områder er alle velkommen til å legge inn sine produkter.

Positiv respons

Listerbooking.no tar sikte på å fylle et behov som har vært etterspurt av mange, både kunder og tilbydere. - Vi kan jo ikke regne med at dette nettstedet blir så godt kjent over natten at folk vil finne det helt av seg selv. Vi satser imidlertid på at jungeltelegrafene og annen god omtale vil gjøre at Listerbooking.no blir fort kjent. Så langt tyder responsen på at vi har truffet blink. Vi håper at Turistkontorene, lokalbefolkningen og reiselivsbedriftene vil henvise folk som

ønsker å planlegge ferien sin i vår region til Listerbooking.no. Målet er at det skal være mulig å finne alle typer produkter- og tjenester man trenger for ferien på ett nettsted, nemlig Listerbooking.no. Ordningen er ikke ment som noen direkte konkurrent til de store nasjonale eller internasjonale booking-nettstedene som finn.no og booking.com o.l., men heller som et supplement som skal fylle behov der de store mangler eller ikke greier å fange opp gode lokale tilbud på guidetjenester og andre aktiviteter, båt- og kajakkutleie, lokalmatprodusenter osv. Vi håper at Listerbooking.no blir et tilbud som alle aktører som jobber med å skape levebrød ut av regionens unike natur og kulturverdier vil dra nytte av.